

Bazterkeriaren kutxak

DIANA FRANCO

Bada akronimo bat ezagutu berri dudana: BIPOC: Black, Indigenous (and) People of Colour. Bada hitz bat azkenaldian nire buruan oihartzun handia duena eta bazterkeriaren konplexutasuna ulertzeko balio didana: "Atalartekotasuna". Bada bizi dugun mementoa ulertzeko eta eraldatzeko behar dugun dinamika bat: berdintasunean harremanak egiteko guneak sortzea.

Berdintasunean harremantzeak ez du esan nahi denok berdina egin behar dugunik, baizik eta egiteko aukerak ahalik eta berdinenak izan behar dutela. Denok tresnak berdintasunean eskura izatea, alegia.

Borroka honetan gailtzen bitartean, pintzipe txikiaren arrosa balitz bezala, kristalezko kutxa batean sartzen ditugu kulturak, arnaguneak sortzen dizkiegu. Kutxa horiek ez dira itxiak izaten, mundu guztia gonbidatuta dago kulturetara egokitzen. Tresnak eskura daude, baina tresna hauek erabiltzen ikastea askoren mundu ikuskera eta beharretarako ez da errentagarria.

Analogia bat jarrita, eraldaketa digitalaz dihardugunean, globalki izan duen inpaktua ikusita, arrakastaz hitz egiten da, geratzeko etorri den eraldaketa. Arrakala digitala pairatzen duen pertsona ugari dugu, ordea, kultura hau ulertzen ez duena, eta kutxa horretan sartzeko laguntza behar duena, bere kabuz tresna erabiltzen ikasteko gaitasun gutxi baitu.

Hondamendi ekologikoez, gatazkek eta Mendebaldeko bizimodu oparoaren itxaropenak, hedabide digitalek etengabe proiektatzen duten bitza onak... pertsona ugari erakarri du lur hauetara. Pertsona hauek ezer barik datoz, gure antolaketa sistemez ez dakite ezer, gure kultura ez dute ulertzen...

Jarraitu dezagun harremanetarako guneak irekitzen, Euskal Herrian arazo hauek guztiak gainditzeko bidean, ez baitira inoiz bukatuko arazoak, eta ez ditzagun BIPOC bezalako kutxak sortu. ●

Bigarren aldiz, Pinocheten Konstituzioa "garaile"

AXIER LOPEZ

Ez ezkerak, ez ultraeskuinak, Txilen ez dute diktadura garaiko Konstituzioa aldatzerik izan, eskuindarren pozerako noski. Igande honetan txiletarren gehiengoak berriro esan dio ezetz Konstituzio proposamen berri bati.

Konstituzioa aldatzeko lehen proposamena kalean protestan ziren herritarrek eta herri mugimenduek bultzatu zuten, Gabriel Boric aurrerakoa presidentetzan zela jada. 2022ko irailaren 4an izan zen bozketa eta boto-emaleen %62k baztertu egin zuen. Azken proposamenaren sustatzaile nagusi Jose Antonio Kast izan da, Pinocheten erregimenaren nostalgikoa, duela egun batzuk Santiago Abascalekin *selfie*ak egiten ari zena, beste burkide fatxa-friki bat Argentinako presidente kargua hartzen ari zela. Konstituzioa aldatzeko bigarren proposamenak ere ez du aurrera egin: igandean %56k ezetz esan du. Beraz, diktaduratik (1973-1990) datorren Lege Nagusiak indarrean jarraituko du.

Dena den, ezin dira bi prozesu konstituziogileak alderatu. Azken proroposamena askoz atzerakoiagoa izateaz gain, prozesuan herri-sektoreek ez dute ia inolako eraginik edo parte-hartzerik izan. Ezkerak sustatutako prozesua, aldiz, 2019 amaierako eta 2020 hasierako matxinada sozialen ondoren sortu zen. Azken hau egungo kasta politikoren kontrolpean garatu da, eta horregatik analista askok azpimarratu dute deskonexio hori, Txileko gizartearen zati handi batek "politikarien kontu

baten" modura ikusi duela prozesua.

Igande honetako emaitza positibo bakarra da Kasten Alderdi Errepublikano ultraeskuindarraren asmoak porrot egin duela; izan ere, gobernuaren kudeaketari buruzko plebiszitu bihurtu nahi izan du bozketa eskuinak. Azpimarratzekoa da, aurreko erreferendumean ez bezala, Boricek eta bere gobernuak ez dutela kanpaina aktiborik egin proposamen konstituzional atzerakoiaren aurka bozkatzeko. Jarrera "neutrala" izan dutela diote, politikan hori posible baldin bada.

Etorkizuna zalantzakoa da. Emaizten ostean, Carolina Tohá presidenteordeak beste prozesu konstituziogile bat egiteko aukerari atea itxi dio.

Txilen gertatzen ari dena aztertze-ko modukoa da. Hiru urte eskasean, bi prozesu kontrajarri bizi izan ditu herrialdeak. Matxinada ikaragarria egin zuten, sistema kolokan jartzeko eta -emakume maputxe baten presidentetzapean- prozesu konstituziogilea abiatzeko gai izan zena. Eta hortik, denbora gutxian, mezu erabat neoliberal eta ultraeskuindarrak bere egin dituen eskuina berpiztu zen eta herrialdean izan diren azken hauteskundeak irabazi ditu, Konstituzio Kontseilurako ordezkariak aukeratzeko maiatzean izandakoak. Baina, hala ere, ez batzuek ez besteek ezin izan dute aldi bateko beren nagusitasuna ezarri eta herrialdeko testu nagusia aldarazi. Eskuinak azken *round*-a galdu du, baina ezkerrek soken kontra jarraitzen dute. ●